

Валерій Ластовський

ВІДПОВІДЬ МИКОЛІ ЖАРКИХ З ПРИВОДУ ТРАХТЕМИРІВСЬКОГО МОНАСТИРЯ

Відверто напишу від самого початку, що бажання аналізувати наукову творчість Миколи Жарких у мене не було, однак, доведеться це зробити, оскільки сам же він і змусив мене до цього кроку...

* * *

Критика наукових досліджень – це один із обов’язкових елементів розвитку науки та стимул наукового пошуку, за допомогою якого відшуковується найбільш оптимальний варіант відповіді. Зіткнення думок, протиставлення джерел та змагання ідей...

Як правило, критика і контркритика виникають навколо монографій чи концепцій, навколо найбільш значущих творів та ідей, що стали помітним явищем в наукових спільнотах. А от щодо невеликих публікацій – то це вже досить рідкісна ситуація.

Та все ж, якщо з’являються критичні якісь зауваження чи то побажання, то зрозуміло, є й необхідність дати на них відповідь і пояснити власні погляди.

От у квітні 2019 р. і з’явилася така критика від досить відомого науковця Миколи Жарких – фізика, хіміка, програміста та ін. (у “Вікіпедії” його представлено ще й як мистецтвознавця та літературознавця). А предметом його критики стала моя невелика публікація “Трахтемирівський монастир і козацтво: політичний міф початку XVII ст.”, опублікована у 2018 р. в науковому часописі “Переяславський літопис” (вип. 14, с. 5-11). Офіційну свою позицію Микола Жарких виклав на шпальтах свого власного електронного ресурсу “Персональний сайт Миколи Жарких” (<https://www.m-zharkikh.name/uk/History/Monographs/Terextemyriv/Legend/IdleTalk.html>).

Обидві публікації є доступними для ознайомлення. Тому Читач може без особливих проблем і сам скласти власну думку щодо них.

Оскільки Микола Жарких все ж таки звернувся до наукової спільноти із своїм баченням проблематики історії Трахтемирівського монастиря, я змушений відповісти на його вислови.

Нижче для більш легкого сприйняття наводяться мої слова, зауваження на них Миколи Жарких та мої ж відповіді вже на зауваження цього дослідника.

Зауваження 1	
В. Ластовський: “До теми зв’язку Трахтемирівського монастиря із процесом формування українського козацтва в історичній науці зверталася досить значна кількість істориків, починаючи ще від XVII ст. Однак, треба відмітити, що в їхніх працях (за виключенням Андрія Стороженка) переважно відбувалася лише констатація “загальновідомого факту”, що не піддавався сумніву і детально не аналізувався”.	М. Жарких: “А де ж книга Миколи Жарких, опублікована за 5 років до даної статті В. Л. і про яку він, незаперечно, знав? Це виходить, що і я тільки “констатував” і нічого “не піддавав сумніву”? Це неправда, тут В. Л. покритив своєю науково-дослідною душею”.

Відповідь:

Справді, я знав про цю “монографію”, точніше про те, що претендує на цей статус. Насправді цей твір не є монографією в класичному розумінні цього терміна. Цитувати чи не цитувати той чи інший твір у своїй праці – це, все ж таки, прерогатива дослідника. Щодо “монографії” Миколи Жарких, то я не вбачав за потребу це робити з того погляду, що вона, як я вважаю, не є цілісним твором. Навпаки – суперечлива і заплутана, без вагомої аргументації. Влаштувати ж критичний розбір цього твору на сторінках невеликої статті не входило в мої плани.

До того ж Микола Жарких тут здійснює чергову свою маніпуляцію. Вона полягає в тому, що сам цей дослідник ніяк не піддає сумніву всю інформацію, що стосується Трахтемирівського монастиря (хоча водночас, дійсно, заперечує надання Стефаном Баторієм Терехтемирова Війську Запорозькому). Він впевнений, що монастир існував тут завжди від часів Русі.

Зауваження 2

В. Ластовський:
“...є досить сумнівним існування Зарубського монастиря, як такого в часи Русі. Прямих доказів для такої думки насправді немає, лише побічні”.

М. Жарких:
“Справді? А руїни двох мурованих храмів – це не доказ? [Каргер М. К. Развалины Зарубского монастыря и летописный город Заруб. Советская археология, 1950 г., т. 13, с. 33-62] Якщо це не доказ, то що взагалі може переконати пана В. Л.?”

Відповідь:

У цьому разі було б надзвичайно доречним, якби пан Микола Жарких пояснив, на якій підставі він вважає руїни двох храмів свідченням існування Зарубського монастиря? Там збереглися написи, що вказують на монастир? Є літописна інформація, в якій чітко фіксується монастир? Ні. Нічого цього немає. За фактом – це просто руїни двох храмів. І не більше. Ну а відомий дослідник Михайло Каргер став жертвою поширеної серед істориків думки про давньоруський Зарубський монастир, яку свого часу видав Петро Лебединцев на основі досліджень Михайла Біляшівського, помилково пов'язуючи різні факти в єдине ціле.

Для порівняння: неподалік від літописного Заруба міститься літописний Канів. Там також є давньоруський храм (збудований у 1144 р.). Він зберігся донині (з перебудовами). Але ні в кого чомусь не виникає думки щодо існування там монастиря в цей час.

Тобто, Миколі Жарких треба спочатку обґрунтувати думку, чому руїни храму є свідченням існування монастиря.

Мене може переконати хоч якась достовірна інформація про існування на території літописного Заруба чернечого життя, а не просто руїн двох храмів!

Зауваження 3

В. Ластовський:
“...ніхто і ніколи з дослідників не зміг довести локалізацію Трахтемирівського (Зарубського) монастиря (чи монастирів), показати спадковість у хронологічному вимірі від давньоруського часу до XVIII ст.”

М. Жарких:
“Я розумію, що не можна нічого довести людині, котра не сприймає раціональних аргументів, але для інших людей спробую пояснити цю цілком очевидну річ.

Як встановлюється спадковість, наприклад, населених пунктів? От у наступних парах давньоруських / сучасних назв: Глухів / Глухів, Сосниця / Сосниця, Уненеж / Ніжин, Вручій / Овруч, Возягль / Звягель?

Вона встановлюється на підставі тотожності (близькості) назви. Територіальна близькість тут бажана,

	<p>але не має вирішального значення. Так, у парі Галич (давньоруський) / Галич (сучасний) віддаль між географічними об'єктами становить 5 км, і вони розділені досить широкою смугою незабудованого простору. Та все ж, в усіх названих та численних інших випадках ми не сумніваємось у спадковості (а пан В. Л. ще не встиг захитати нашу впевненість).</p> <p>А як бути з монастирями? А монастирі переважно не мають власних унікальних назв і отримують назви від того населеного пункту, де вони розташовані, або від найближчого пункту. Звичай додавати до географічної назви його посвяту (Батуринський Миколаївський монастир і т.п.) – відносно пізній, мабуть не давніший за XVIII ст. Принаймні звична для нас назва “Печерський Вознесенський монастир” (жіночий) не вживалась у Введенському синодику 2 пол. 17 ст., який містить кілька десятків згадок про “Печерський дівочий монастир” (або “паненський”) [Жарких М. І. Введенський синодик. – К., 2018 р., розділ “Печерське містечко”].</p> <p>Тому монастир на Дніпровському півострові звався Зарубським, коли найближчим помітним пунктом був Заруб, і став зватись Терехтемирівським, коли Заруб перетворився на маленьке село (якщо не селище-урочище), а помітним пунктом став Терехтемирів. От і вся проблема”.</p>
--	---

Відповідь:

Це зауваження є найдивнішим і найнезрозумілішим. У мене йшлося про локалізацію монастирів (монастирів) і про спадковість між ними. А Микола Жарких, очевидно, не зрозумів цього, бо вдався до якихось розлогих роздумів про назви монастирів...

Слово “локалізація” означає місце дії певного явища. А от “спадкоємність” – це зв'язок і перехід прав від одного суб'єкта до іншого. До чого тут назва монастиря, на яку ніхто не зазіхав, незрозуміло...

До чого тут ще й “спадковість населених пунктів”? Населений пункт або є, або його нема! Яка може бути спадковість? Ті приклади, що наводить Микола Жарких, стосуються назв і їхньої трансформації. Але це не стосується спадковості! У цього дослідника, очевидно, проблеми із понятійним апаратом, з елементарним розумінням термінів.

Зауваження 4

<p>В. Ластовський:</p> <p>“Що ж до Трахтемирівського монастиря, то специфіка наявної інформації стосовно нього наприкінці XVI – на початку XVII ст. проявляється у відсутності релігійно-церковних, соціальних чи господарчих елементів. Натомість ми бачимо його фігурування у виключно політичних документах. Це не може не насторожувати і не ставити під сумнів сам факт існування цієї обителі як реальності у цей час”.</p>	<p>М. Жарких:</p> <p>“Чи справді можна підходити до наших монастирів з такими вимогами? А де господарська документація Межиріцького монастиря (біля Острога), чи Зимнівського монастиря, чи Манявського скиту, чи свято-Юрського монастиря у Львові? А якщо її нема, то виходить (за В. Л.), що й вони не існували?</p> <p>Про переважну частину наших монастирів ми маємо принагідні згадки, і на це</p>
--	--

	нема ніякої ради. Хто хоче їх досліджувати – мусить працювати з тими документами, які є, а не вимагати (від кого?) неможливого”.
--	--

Відповідь:

Приклади, які наводить Микола Жарких, свідчать або про те, що він намагається маніпулювати інформацією, або не розуміє, про що йдеться, або ж він не знає те, про що пише.

Покажу на його ж прикладах: 1) початок Межирицького монастиря біля Острога пов'язується із наданням фундушів йому від князя Костянтина Острозького у 1523 р.; 2) Зимненський монастир згадується в Патерику та літописах у зв'язку із релігійно-церковною діяльністю; 3) Манявський скит так само; а крім того, його господарчі документи початку XVII ст. було опубліковано ще у 1887 р. Ю. Целевичем, потім частину опублікував М. Кугутяк у 2015 р., а частина ще й досі не опублікована і зберігається у Відділі рукописів Львівської національної бібліотеки імені В. Стефаніка; 4) щодо давньоруського Свято-Юрського монастиря у Львові – то дослідники (В. Січинський, І. Крип'якевич, В. Александрович, П. Ричков та ін.) зазначають, що всю інформацію про нього побудовано на переказах і легендах, а справжніх же історичних джерел стосовно нього не існує.

А з порадою “працювати з тими документами” я цілком згоден. Навіть підтримую. Проблема тільки в тому, що сам же Микола Жарких з ними не працює...

Зауваження 5

В. Ластовський:

“Цими обставинами і можна пояснити відсутність конкретного документа, підписаного Стефаном Баторієм на розміщення у Трахтемирові реєстрового козацтва. Це було рішення виключно старости черкаського Михайла Вишневецького як представника королівської влади. Роль короля у даному ж випадку звелася до мовчазної згоди на це”.

М. Жарких:

“Повторю те, що вже написав у монографії: немає такого документа, написаного М. Вишневецьким. А де немає документа – немає й історичного знання, є припущення (фантазії), тобто художня література, а не наука.

Далі, козацький реєстр 1581 р. не знає козаків із Терехтемирова. І поема “Ereidion” (1585 р.), найбільше присвячена саме останнім рокам діяльності М. Вишневецького, теж нічого не знає про Терехтемирів.

Далі, кожен, хто хоч трохи знає державні порядки Речі Посполитої (хоча б читав “Історію України-Руси” М. Грушевського), знає, що ніяке надання землі не то старостою, але й королем не вважалось дійсним без згоди сейму. А такої згоди ми не маємо”.

Відповідь:

Звісно, такого документа немає. Якби він був – шановний Микола Жарких не написав би своєї “монографії”. Але для того, щоб зробити висновок щодо такого рішення саме князя Михайла Вишневецького і нікого іншого – треба уважно прочитати грамоту короля Стефана Баторія від 10 вересня 1578 р. В цьому документі чітко вказано, що король доручає командування запорозьким козацтвом саме Михайлу Вишневецькому і нікому іншому, саме йому вони повинні присягнути, а в Черкасах отримувати відповідну платню. І який же висновок випливає з цього тексту? Тільки один – що виключно Михайло Вишневецький мав право визначати місцезнаходження “низовців”. Але от реально існування саме цього документа якраз і заперечує Микола Жарких.

Щодо відсутності згадок Терехтемирова в Реєстрі 1581 р. та в “Epicedion” самому Миколі Жарких слід було б довести, що там ця назва обов’язково має бути! Адже є ще багато інших документів, в яких ця назва відсутня. І це не є свідченням правоти цього дослідника.

А зауваження щодо “надання землі” теж незрозуміле. У моєму тексті йшлося про розміщення (!) військ, а не про “надання землі”... Різниця між цими поняттями суттєва, і не розуміти її не можна. Але Микола Жарких цього, мабуть, не розуміє або ж свідомо перекручує матеріал на свою користь.

На кінець свого твору Микола Жарких справедливо порушує питання:

“Словом, усі запитання, на які В. Л. хотів відповісти своєю статтею, докладно розібрані в моїй монографії, і стаття В. Л. нічого не додає до мого аналізу. І якщо моя монографія погана, то чому В. Л. не вказав, що в ній неправильно? А якщо вона правильна, то чому би В. Л. не відзначити це?”

Що ж, от тут якраз можна вже й висловити свою думку, якщо він так цього сам бажає.

По-перше, слід зауважити, що назвавши власний твір монографією, автор дещо перебільшив свої уявлення щодо зазначеного виду наукових публікацій. Монографією його насправді дуже важко назвати. Це просто текст, який автор написав та оприлюднив в електронному варіанті. І все. Більше нічого, що вказувало б на формальні ознаки наукової монографії. Тобто – це не книга! Вона не має наукових рецензентів. Вона не має навіть бібліографічного опису... Усі формальні ознаки наукової монографії автор вкладає у кілька слів на першій сторінці: “Микола Жарких”, “Терехтемирів” та “Київ 2013”. З таким підходом до рангу наукових колективних монографій можна зарахувати й Біблію... Між іншим, у 2013 р. сам автор ще не називав свій твір монографією, а просто “даний документ” (с. 2). Потім, очевидно, щось у його думках змінилося...

По-друге, пропоную звернути на слова Миколи Жарких у вступі (с. 5), де він ввів до обігу новий термін – “донаукова історіографія” (!). Це новаторство не випадкове. Дослідник цим терміном підкреслює, що все, що було написано до його твору про Терехтемирів – це не що інше, як ненаукова творчість. Далі він пише: “...я не буду розглядати історіографію Терехтемирова – зауважу тільки, що вся вона втрачає значення після моєї роботи – першої наукової розвідки з даного предмету”. Цим пояснюється позиція Миколи Жарких до всіх, без винятку, авторів, які коли-небудь писали про Терехтемирів.

По-третє, автор не володіє навіть елементарним інструментарієм історика-дослідника. Наприклад, він не відрізняє історичні джерела від історіографії. Під заголовком “Наукова історіографія” (с. 234) автор розповідає про “письмові джерела”, які розділяє на три групи: 1) “достовірні джерела”, 2) “достовірні джерела без згадок про Терехтемирів” та 3) “фальшиві джерела”. Дивна класифікація. Мабуть, Микола Жарких вважає, що всі напрацювання багатьох поколінь істориків стосовно класифікації джерел – це просто міф...

По-четверте, для самого автора наукоподібна фантазія – це абсолютно нормальна річ. Доказ цьому дуже простий. Достатньо відкрити сторінку 9 його “монографії” і прочитати останній абзац. Там він визначає період, коли Терех-

темирів з'явився як поселення – “2 пол. 13 – 1 пол. 14 ст.” Чому так? Тому що він вважає, що саме в цей час “якщо ми прокреслимо коло радіусом 60 км з центром в Каневі”, тут з'являються такі назви, як Балики, Кагарлик, Карапиші, Таганча, Черкаси, Балаклія тощо і тому, відповідно, “ця група власних назв відбиває процес заселення Канівщини у золотоординський час, від 1240 до 1362 р.” І автора абсолютно не хвилює та обставина, що більшість з них (у т.ч. і Терехтемирів) відома тільки із XV–XVI ст. (!). В чому ж логіка і які підстави для такого висновку – незрозуміло... Але ж фантазувати не заборониш.

По-н'яте, автор ніколи не працював з архівними документами, неопублікованими, які зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та в Центральному державному історичному архіві України в м. Києві. У своїй “монографії” він використовує виключно те, що доступно в опублікованих виданнях. Ось приклад. На с. 160 він пише: “В. Ластовський вказує, що у 18 ст. Терехтемирівський монастир називався не Успенським, а Хрестовоздвиженським... Я не бачив жодного документа з таким іменуванням і тому до публікації документа, відомого Ластовському, змушений вважати цю звістку апокрифічною”. От в тому то й справа, що не можна побачити того, з чим ти не працюєш. Можу лише відіслати його за відповідними документами до фондів ІР НБУВ та ЦДІАК України, а не чекати на те, що хтось здійснить відповідну публікацію. Власне, як може претендувати на науковість “монографія”, якщо її побудовано на вибіркових джерелах? Не варто особі, яка претендує на науковість своїх праць, використовувати чужі досягнення... (Між іншим, інколи в тексті трапляються посилання на архіви Києва та Москви, але всі вони взяті вже з опублікованих джерел).

По-шосте, Микола Жарких або не гребує відвертим обманом, або ж не вмів працювати із першоджерелами (останнє пояснило б попередній пункт). Так, він безапеляційно пише: “Терехтемирівський монастир нанесений на карті Боплана на місці сучасного села Монастирок і археологічних решток Зарубського монастиря” (с. 257). Обман полягає в тому, що на карті Боплана ніякого Терехтемирівського монастиря побачити неможливо в принципі, до того ж, на місці села чи археологічних решток. Боплан взагалі жодного монастиря не позначив на своїй карті. Але якби шановний Микола Жарких поглянув не лише на місце зображення Терехтемирова на карті Боплана, а й на її верхній правий кут, де міститься легенда карти із розшифруванням знаків та символів, то помітив би їх пояснення. Відповідно до цієї легенди ті символи, що були розміщені біля Терехтемирова у Боплана пояснювалися як “місто” (Oppidum) та “слобода (нова колонія)” (Sloboda Nova Colona). Отже, у наведених словах Миколи Жарких маємо справу або з відвертим обманом, або ж з відвертою безграмотністю...

По-сьоме, і про головне. Микола Жарких КОНСТРУЮЄ СЕНСАЦІЮ. Причому він насправді її конструює, надзвичайно довільно трактуючи як історіографічний, так і історичний процеси, жонглюючи інформацією, науковими творами та трактуванням цитат як заманеться, на власний розсуд, без логіки та скрупульозного обґрунтування і, до того ж, без доказів.

Як проявляється довільне трактування? Та дуже просто: що не вкладається в схему Миколи Жарких тут же визнається непорозумінням. Ось приклад: “Проти цієї сукупності свідчень виступає тільки єдине свідчення Е. Лясоти про надання С. Баторія. Ми мусимо його відхилити як непорозуміння (можливо, була розмова про якийсь надання Баторія взагалі, а німець недобре зрозумів і приклав його до Терехтемирова)” (с. 178). Як бачимо: німець він і є німець, тому він нічого й не зрозумів. Хоча, насправді, Еріх Лясота все ж таки був не німцем, а австрійським дипломатом слов'янського походження із давнього моравського роду і водночас мав освіту, отриману в університетах Лейпцига та Падуї та був досвідченим державним службовцем, який працював в Іспанії, Португалії тощо. Та, з погляду Миколи Жарких, то все байдуже: німець просто нічого не зрозумів.

Або ось наступна фраза: “Чи була Баторієва реформа козацтва? На мою думку, вона була, але полягала не стільки в новій організації війська..., скільки в зміні погляду урядового апарату Речі Посполитої на козацтво. Якщо раніше набір козаків на королівську службу розглядався як адміністративна імпровізація, покликана заткати діру “тут і нині”, то С. Баторій і його наступники дивились на це військо як на постійний елемент своєї воєнної сили. Не завжди маючи змогу розплачуватись з ним грошима, уряд волів розплачуватись привілеями” (с. 179-180). І далі: “Привілеї у момент надання коштували недорого (власне, ціну аркуша паперу), але увійшовши у свідомість народних мас, вони стали грізною силою українського визвольного руху” (с. 180). Це тільки мені здається дивним саме таке розуміння реформи (тобто, створення постійного воєнного елемента – це не нова організація війська, а усього лиш новий погляд)? Розуміння привілеїв (як ціна паперу і частина свідомості народних мас та ще й сила визвольного руху)?

У процесі свого конструювання Микола Жарких від самого початку сформулював хибне припущення і після цього кинувся його доводити всіма доступними маніпуляціями.

Таким хибним припущенням стала думка Миколи Жарких, що документ, який відомий у наукових публікаціях як “Постанова з низовцями” або “Універсал короля Речі Посполитої Стефана Баторія козакам” від 16 вересня 1578 р., є фальшивим і ніколи не був підписаний польським монархом. Саме от ця ідея й стала наріжним каменем всієї “монографії”, про яку тут йдеться. АЛЕ! Для того, щоб цю думку відстоювати, потрібно було не конструювати мережу фальсифікаторів від Богдана Хмельницького до Петра Калнишевського, а усього лиш **ДОВЕСТИ, НАСАМПЕРЕД, що ЦЕЙ ДОКУМЕНТ Є ФАЛЬШИВИМ.** А для цього потрібно було б зробити тільки одне – **ПРОАНАЛІЗУВАТИ ЙОГО ТЕКСТ** і показати неможливість його написання та подальше підписання Стефаном Баторієм. А до того ж потрібно було б довести неможливість відповідних контактів між королем та низовими козаками з цього питання у 1578 р. І лише **ПІСЛЯ ЦЬОГО** можна було б говорити про те, хто цей документ сфальшував. Без такої логічної послідовності говорити про наукову роботу, а не про політ фантазії неможливо...

Проте, як ми бачили вище, Микола Жарких може непогано зібрати всю відповідну інформацію, яку вже оприлюднено колись і кимось. Але він не вмів того, що має робити кожен вчений-історик – ПРАЦЮВАТИ НАСАМПЕРЕД ІЗ ДОКУМЕНТАМИ.

По-восьме, як додаткове. Що цілком очевидно в тексті “монографії” – так це зневажливе ставлення до всіх, без винятку, істориків, які коли-небудь писали про Трахтемирівський монастир. А наукова дискусія, якщо вона наукова, все ж таки передбачає і певні етичні моменти у висловах щодо опонентів. Але ось приклад: “всі розмови в літературі про надання Терехтемирова Баторієм є відголосками фантазії П. Пясецького і свідченням некомпетентності й непрофесіоналізму “істориків” (с. 180). Зверніть увагу на оте подвійне “ФФ”. У науковий текст якимось не вкладаються такі слова, як “простодушні доктори історичних наук” (с. 234). Ну і вважаю неприйнятними вислови Миколи Жарких на мою адресу типу: “покривив своєю науково-дослідною душею”.

Який висновок з усього можна зробити? Твір Миколи Жарких не є ні монографією, ні науковою роботою. Він позбавлений системного підходу до вивчення теми і повністю алогічний в ході “думок” автора і, до того ж в тексті ще й наявні значні маніпуляції з інформацією...

P.S. Чи є позитив від т.зв. “монографії” Миколи Жарких? Так. Він полягає у тій значній кількості літератури, яка була відображена на її сторінках... Можливо, досліднику варто було б укласти бібліографічний довідник з історії Терехтемирова. Користі було б значно більше!

P.P.S. Коли ця публікація вже була готова до друку, в соціальних мережах раптово вирішив висловити свою думку з приводу все тієї ж моєї статті “Трахтемирівський монастир і козацтво: політичний міф початку XVII ст.” відомий історик Тарас Чухліб. Але, на відміну від Миколи Жарких, він обрав дещо інший формат і зовсім інший тон. У мережі “Фейсбук” на своїй власній сторінці він написав 12 грудня 2020 р.: “У Черкасах протягом кількох років ведеться шалена і проплачена з-за кордону кампанія щодо дискредитації відомого історичного факту, що у Трахтемирові з 1570-х років перебував шпиталь для лікування хворих і поранених козаків... Щиро жаль місцевого доктора наук, який “з піною у рота” пише і поширює навколонукові статті і книги, де “розвінчує міфи”, що у Трахтемирові ніколи не було шпиталю, а королі ніколи не надавали Трахтемирів українським козакам”. 13 грудня у групі “Трахтемирівський півострів” цей же історик написав уже особисто мені: “...якщо Ви і далі будете поширювати навколонукові видумки – то будете биті серйозно у науковому плані”. Такий вислів можна сприймати як погрозу з вимогою припинити мою наукову діяльність, як порушення статті 54 Конституції України, що гарантує право на наукову творчість, як порушення права на академічну свободу, що є основоположним у науковій діяльності та як порушення принципів “Academics for Academic Freedom”.

У цій ситуації поки що можу висловити те, на що варто звернути увагу історика Тарасу Чухлібу: 1) перечитати ту статтю, про яку він висловлюється, бо там жодним чином не розглянуто існування шпиталю у Трахтемирові і не

заперечено надання Трахтемирова козакам, 2) навчитися розрізняти такі поняття та інституції, як “монастир” і “шпиталь”, 3) розуміти, що статус Трахтемирівського православного монастиря (який створено тільки православною Церквою і згадано в документах тільки від 1614 р.) і статус Трахтемирівського “шпиталя” (який створено польською владою і в польських документах зазначено як “grodski” (“міський”) не співпадають і не є тотожними, 4) взнати, що я далеко не молодий доктор наук і далеко не місцевий стосовно Черкас. В будь-якому разі я готовий дати Тарасу Чухлібу обґрунтовану відповідь, як і Миколі Жарких, на шпальтах наукових видань, якщо він зачепить цю проблему у порядку, передбаченому правилами наукових публікацій та принципами академічної свободи і академічної доброчесності.